

تأثیر بحران اقتصادی در ازدواج جوانان

مرضیه گرمی^۱

چکیده

ازدواج و تشکیل خانواده یکی از تصمیمات مهم در زندگی هر شخصی تلقی شده است. در دین اسلام نیز ازدواج سنت پیامبر اسلام است و خانواده ها به این سنت پایبند هستند اما همیشه همه شرایط برای این اتفاق فراهم نشده است. مشکلات زیادی وجود دارد که انگیزه و اشتیاق آن ها را برای ازدواج کاهش داده است. بر اساس آنچه به دست آمد موانع فردی ازدواج، موانع اجتماعی ازدواج، موانع حاکمیتی ازدواج، موانع فرهنگی ازدواج، موانع اقتصادی ازدواج از موانع ازدواج است. کاهش تصمیم به ازدواج، مسکن، وسایل زندگی و جهیزیه، هزینه های رفاهی و معیشتی، بیکاری، بالا بودن هزینه تهیه مسکن، گسترش شهرنشینی و تحصیلات، تورم از تأثیرات بحران اقتصادی بر ازدواج است. هدف از انجام این تحقیق بررسی تأثیر بحران اقتصادی در ازدواج جوانان است و روش جمع آوری داده ها به صورت اسنادی_ کتابخانه ای است.

کلید واژه: اقتصاد، بحران، ازدواج

^۱ طلبه سطح ۲ حوزه علمیه فاطمیه پاکدشت

مقدمه

ازدواج از بزرگترین دغدغه های جوانان و خانواده ها یشان است. بسیاری از ما ممکن است دوست داشته باشیم که هرچه زودتر با شخصی که دوستش داریم ازدواج کنیم، تا بتوانیم زمان بیشتری را با یکدیگر داشته باشیم. اگرچه ازدواج عاشقانه با شخصی که دوستش دارید بسیار مطلوب و جذاب است. اما ممکن است مجموعه ای از مشکلات و موانع را برایتان به همراه داشته باشد. گاهی گذر از این موانع بسیار سخت است و شما نیازمند کمک دیگران هستید. البته شرایط هر فردی منحصر به اوست و با توجه به این شرایط خاص، موانع ازدواج هم متفاوت است. مثلاً برخی زوج های بسیار جوان ممکن است به دلیل عدم بلوغ برای مقابله با شرایط سخت با مشکلاتی روبرو شوند. زیرا بلوغ برای داشتن یک رابطه سالم بسیار مهم است.

مشکلات مالی و اقتصادی یکی از رایج ترین موانع ازدواج جوانان است. می توان گفت هزینه هایی که ازدواج بر دوش دختر و پسر می گذارد، یکی از دلایل عمده امتناع جوانان از ازدواج است. هزینه های سنگینی مثل مسکن، جهیزیه، مایحتاج زندگی، هزینه جشن عروسی و... موانعی هستند که توسط خود ما به وجود آمده اند. گاهی این مسائل مالی آنقدر اهمیت می یابند که می توانند قوی ترین پیوندها را بدون در نظر گرفتن عمق رابطه، بشکنند. ولی یادتان باشد که جوانان در این مرحله از زندگی تازه به ثبات شغلی رسیده اند، بنابراین نباید انتظار داشت که وضعیت مالی زوج های جوان خیلی خوب باشد.

تا به حال تحقیقاتی در این موضوع صورت گرفته از جمله: مقاله عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با افزایش سن ازدواج جوانان از گلمراد مرادی و محسن صفاریان که در این مقاله به تاثیر بحران اقتصادی بر ازدواج اشاره شده اما راهکاری برای کاهش این مشکل بیان نشده است.

از آنجا که اقتصاد تاثیر بسزایی در ازدواج جوانان دارد لازم است که شخص و اعضای خانواده وی وظایفی را بر عهده بگیرند تا این بحران کاهش چشمگیری پیدا کند. از این رو در این تحقیق که به شیوه توصیفی و به متد کتابخانه ای نگاشته شده در پی پاسخ دادن به این پرسش است که تاثیر بحران اقتصادی بر ازدواج چیست؟ و اهداف این پژوهش شناخت عوامل بحران اقتصادی و ارائه راهکار برای برطرف کردن این بحران می باشد.

۱_ مفهوم شناسی

اینک پیش از پرداختن به اصل بحث، توضیح مختصری از مفاهیم کلیدی آن، از جمله تعریف اقتصاد، بحران، ازدواج را مطرح میکنیم و در ادامه به بحث ازدواج، موانع و ارائه راهکارهایی پرداخته می شود.

۱_۱. اقتصاد؛ دانش بررسی روش های کسب درآمد، مصرف کالاها و خدمات، روابط بازرگانی، و سازمان دهی امور مالی برای بهره برداری بهینه از منابع تولید ثروت؛ (اسم مصدر) [قدیمی] میانه روی کردن؛ (اسم مصدر) [قدیمی] به اندازه خرج کردن، تعادل دخل و خرج را نگه داشتن؛ [قدیمی] میانه روی، میانه روی در هر کار.^۱

اقتصاد، برآیند کلیه فرایندهایی است که فرهنگ، ارزش، آموزش، تکامل تکنولوژیکی، تاریخ، سازمان اجتماعی، ساختار سیاسی، سیستم های قانونی، جغرافیا و همین طور مواهب طبیعی را در بر می گیرد. این عوامل زمینه، محتوا و شرایطی را تعیین می کند که یک اقتصاد در آن عمل می کند. برخی فرهنگ ها اقتصاد های مولد تری را به وجود می آورند و لذا ارزش یا تولید ناخالص داخلی بیشتری را تولید می کنند. در واقع واژه اقتصاد در دنیای امروز معانی متعددی دارد که بیان کننده رویکردهای متفاوت در بیان محتوای اصلی اقتصاد است. و در یک تعریف کامل اقتصاد، علم تخصیص بهینه منابع محدود به خواسته های نامحدود است.^۲

۱_۲. بحران؛ آشفستگی و تغییر حالت، تغییر حالت ناگهانی، (اسم) تغییری که در تب مریض پدید آید شدیدترین و ناراحت ترین وضع مریض در حالت تب یوم بحران، دو دریای روم و فارس و منه مجمع البحرين (ب) [ع. ا.] (ا.) آشفستگی و تغییر حالت ناگهانی ، بالاترین مرحله یک جریان.^۳

۱_۳. ازدواج؛ (ا. د) [ع. ا.] (مص م.) زن گرفتن ، شوهر کردن.^۴

ازدواج. [ا. د] (ع مص) جفت گرفتن. زن کردن. شوهر کردن. با یکدیگر جفت و قرین شدن. با هم جفت شدن. مزاجه. (تاج المصادر بیهقی). زواج. زناشوئی. جفت کردن. تزویج. با هم جفت کردن مرد و زن را. (غیاث اللغات). و رجوع به نکاح شود.^۵

^۱ عمید، فرهنگ عمید، ذیل واژه اقتصاد

^۲ <https://fa.m.wikipedia.org>

^۳ معین، فرهنگ معین، ذیل واژه بحران

^۴ همان، ذیل واژه ازدواج

^۵ دهخدا، لغتنامه دهخدا، ذیل واژه ازدواج

۲_ ازدواج و فواید آن

ازدواج یا نکاح پیوند زناشویی است که به وسیله جاری شدن صیغه عقد نکاح ایجاد می شود. قرآن ازدواج و قرار گرفتن مردان در کنار همسرانشان را مایه آرامش دانسته و به مسلمانان توصیه کرده که مردان و زنان بی همسر را همسر دهند. بر طبق روایات، ازدواج بزرگ ترین نعمت پس از نعمت اسلام، نگه دارنده نصف یا دو سوم دین و سنت پیامبر اسلام (ص) است.^۱

تدین، خوش اخلاقی و خانواده خوب از ملاک های سفارش شده در روایات برای انتخاب همسر است. از دیدگاه فقها ازدواج به خودی خود مستحب مؤکد است، اما برای کسی که با ازدواج نکردن به گناه می افتد، واجب است. در مذهب شیعه امامی ازدواج دو صورت دارد: دائم و موقت؛ در صیغه عقد ازدواج موقت، تعیین مدت ازدواج و مقدار مهریه شرط است و بعد از اتمام آن مدت، زن و شوهر بدون طلاق از هم جدا می شوند.

در کتاب های توضیح المسائل، احکام فقهی فراوانی برای ازدواج آمده که از مهمترین آنها لزوم خواندن صیغه عقد است و صرف رضایت زن و مرد، در تحقق ازدواج کافی نیست و اینکه دختر باکره برای ازدواج باید از پدر یا جد پدری خود اجازه بگیرد. ازدواج، با لعان، طلاق، مرگ، تغییر جنسیت، ارتداد و وجود یکی از عوامل فسخ نکاح پایان می یابد و پس از جدایی، زن بایستی عده نگه دارد.^۲

ازدواج در کنار مشکلات و مسؤولیت هایی که به همراه خود دارد اگر با اندیشه و طبق معیارهای صحیح انجام گیرد فواید و منافع مهمی در بر دارد که فرد را وارد دنیایی بسیار زیبا و دلنشین می نماید. پاره ای از این فواید عبارتند از:

۲_۱. کمالات معنوی؛ ازدواج، پیوندی مقدس است که عاملی مؤثر در حفظ پاک دامنی و طهارت دل هاست. رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) در این زمینه می فرماید: «کسی که ازدواج کرده است، خواب و استراحتش نزد خداوند، از روزه داری و شب زنده داری افراد مجرد (بدون همسر) با فضیلت تر است».^۳

۲_۲. عفت و دوری از گناه؛ در اثر ازدواج، گزینه جنسی که یکی از قوی ترین غرایز انسانی است، در مسیر طبیعی خود قرار می گیرد و فرد از گناهایی که به خاطر میل جنسی انجام می دهد تا حد زیادی مصون می ماند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) درباره حفظ عفت به واسطه ازدواج می فرماید: «ای گروه جوانان!

^۱ هاشمی شاهرودی، فرهنگ فقه، ج ۱، ص ۳۹۰

^۲ <https://fa.wikishia.net>

^۳ مجلسی، بحار الأنوار، ج ۱۰۰، ص ۲۲۱، ح ۲۵.

هر یک از شما که می تواند ازدواج کند، اقدام نماید؛ زیرا ازدواج موجب می گردد تا چشم و دامن انسان از گناه باز داشته شود و عفت انسان حفظ گردد».^۱

۲_۳. جلب رحمت الهی؛ خداوند متعال نسبت به برخی کارها و رفتارهای انسان همچون ازدواج عنایت ویژه ای دارد و رحمت خود را بر افراد دارای همسر نازل می کند. پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) درباره نزول رحمت الهی به همسران فرمود: «درهای رحمت الهی در چهار زمان به طور ویژه گشوده می شود؛ در موقع بارش باران، در موقع نگاه کردن فرزند به چهره والدین و موقع باز شدن درب خانه کعبه و موقع نکاح و وصلت زناشویی».^۲

۲_۴. احساس انس و آرامش؛ یکی از نیازهای طبیعی انسان، انس، مودّت و الفت است، به گونه ای که تنها زندگی کردن برایش بسیار دردناک است؛ بنابراین به کسی نیاز دارد که غم خوار و راز نگه دارش باشد تا با او انس گرفته، درد دل کند و رازهایش را در میان بگذارد تا از دلجوایی ها و غم خواری هایش بهره مند گشته و بدین وسیله آسودگی و آرامش خاطر پیدا کند.

در این میان بهترین فردی که می تواند این نیاز طبیعی را تأمین کند، همسر انسان است؛ زیرا همه محبت ها و دوستی ها، موقت و محدود می باشند جز دوستی و محبت زن و شوهر که چون یک واحد را تشکیل داده و هدفی مشترک دارند و بیش از هر فرد دیگری به یکدیگر نیازمندند، دائم و غیر محدود است. خداوند متعال در این زمینه می فرماید: «و از نشانه های او اینکه همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میانتان مودّت و رحمت قرار داد در این نشانه هایی است برای گروهی که تفکر می کنند».^۳

۲_۵. تولید نسل؛ یکی از ثمرات بزرگ ازدواج، بقای نسل بشریت است که مطابق هدف آفرینش است؛ زیرا تولید و پرورش انسان های خداپرست و نیکوکار، مطلوب خدای جهان آفرین است. همسران جوان از طریق فرزند دار شدن موجب پیوند بین نسل ها می گردند و با پرورش فرزندان صالح و مؤمن، در اصلاح جامعه انسانی شریک می شوند و روح بندگی خالق متعال را که هدف اساسی خلقت انسان است، در عرصه گیتی گسترش می دهند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: «ازدواج کنید تا صاحب فرزند شوید. قطعاً من به زیادی شما در روز قیامت بر امت های دیگر مباحثات می کنم».^۴

^۱ نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۳، ح ۱۶۳۵۰.

^۲ همان، ج ۱۴، ص ۱۵۲، ح ۱۶۳۴۳.

^۳ روم، آیه ۲۱

^۴ نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۱۵۳، ح ۱۶۳۴۶

راستای انتقال نیروی کار از کشاورزی به صنعت، کارگران و خانواده هایشان به تدریج از روستا به شهر مهاجرت می کنند. این مهاجرت و گسترش شهرنشینی، از یک سو می تواند موجب هسته ای تر شدن خانواده ها شود و از سوی دیگر با اشتغال جوانان در بخش صنعت فرصت های کسب آموزش و تجربه بیشتر را به جوانان می دهد و این پدیده ها در بازگشت، باعث تغییر نگرش جوانان درباره موقعیت مناسب ازدواج می شوند.

ولی از طرف دیگر، با اشتغال جوانان در بخش صنعت زمینه افزایش درآمد آنان و کاهش وابستگی مالی فرزندان به والدین را فراهم می شود که این مسئله می تواند نتایج متضادی در خصوص افزایش یا کاهش سن ازدواج به بار آورد. تأثیر این متغیرها بر سن ازدواج تقریباً در اغلب مطالعات تجربی مورد بررسی قرار گرفته و نتایج متفاوتی به بار آورده است.

۵_۸. تورم؛ اگر چه انتظار م ی رود که در دوره های رونق اقتصادی ازدواج افزایش یابد، ولی مطالعات بسیاری نشان داده که نرخ های بالا و ماندگار تورم آثار منفی شدیدی بر رشد اقتصادی و بنابراین رفاه و قدرت خرید جامعه به جا می گذارد.^۱ بنابراین به طور نظری باید انتظار داشت که تورم های بالا و ماندگار، آثار منفی بر ازدواج داشته باشد و سن ازدواج را افزایش دهد.

۶_ راهکار

برای حل بحران اقتصادی راهکار هایی وجود دارد، که عبارتند از:

۶_۱. تشکیل صندوق قرض الحسنه خانوادگی؛ هر سال وضعیت اقتصادی و اجتماعی بدتر می شود. چون با افزایش حقوق کارگران و حذف ارز ترجیحی؛ نرخ تورم نیز بالاتر می رود و ما شاهد تعطیلی شرکت ها، بیکاری، اخراج افراد از محل کار و تعدیل نیرو خواهیم بود.

داشتن سرمایه کافی و آینده نگری برای راه اندازی شغل مناسب، خرید جهیزیه، اجاره مسکن برای جوانان بسیار ضروری است. تشکیل صندوق قرض الحسنه خانوادگی می تواند یک راه حل برای مشکل جوانان باشد. برای اینکار چند نفر از اعضای خانواده، فامیل و دوستان مقداری از پس انداز خود را روی هم می گذارید و طبق اساسنامه صندوق های قرض الحسنه خانوادگی یک صندوق تاسیس می کنید. به این ترتیب با کنار هم قرار گرفتن سرمایه های ناچیز می توانید یک مبلغ چشم گیر برای اعطای وام به اعضا داشته باشید.

^۱ التجائی، تورم، ص ۹۹

با وجود این صندوق ها جوانان می توانند امیدوار باشند که مقداری از هزینه های ازدواج، تهیه مسکن، جهیزیه و ... آن ها از این طریق برآورده خواهد شد. اعطای وام قرض الحسنه از طریق صندوق دوستانه بدون دردسر، بدون ضامن و حتی بدون سود خواهد بود.^۱

۲_۶. همیاری در هزینه های ازدواج؛ مسئولین و خانواده ها موظف هستند تا به میزان توانایی شان در رفع نیازهای مادی و مخارج ازدواج تمام تلاش شان را به کار گیرند. دولت هم نیز موظف است با ایجاد تمهیداتی، زمینه کار و اشتغال جوانان را فراهم کند و با اعطای وام های کم بهره به جوانان در این مسئله مهم مشارکت کند.^۲

همان طور که خداوند همه مردم جامعه را به یاری جوانان برای ازدواج و تشکیل زندگی دعوت می کند، همه افراد، خصوصاً افراد متمول، وظیفه دارند در این امر خیر شرکت کنند. همچنین اگر ترتیبی داده شود که افراد نزدیک به خانواده پسر و دختر، به صورت یک رسم و عادت نیکو، قسمتی از هزینه های ازدواج را بر عهده بگیرند، کمک بزرگی به تحقق این هدف می شود. این پیشنهاد اگرچه ظاهر ساده ای دارد؛ ولی در عمل، تأثیر شگفت انگیزی در هموار ساختن مسیر ازدواج جوانان دارد؛ و چون این مشکل عمومیت دارد و هر کسی خود را محتاج کمک می بیند، همه مردم در این امر خیر شرکت خواهند کرد.^۳

۳_۶. چشم پوشی از رسومات؛ برای رفع این مشکل کنار گذاشتن برخی رسم و رسومات دست و پا گیر و تجملی و روی آوردن به ازدواج آسان و پایین آوردن سطح انتظارات در شروع زندگی می تواند بسیار کمک کننده باشد.^۴

۴_۶. صرفه جویی کردن؛ برای حل مشکلات و موانع اقتصادی توصیه میشود که در این لحظه از زندگی؛ صرفه جویی در هزینه ها را در نظر داشته باشید. یک زوج جوان غالباً بیش از مبلغ لازم هزینه می کنند. علاوه بر این، این سنی است که افراد به ندرت به پس انداز فکر می کنند و تمایل دارند بیشتر برای چیزهایی مانند مسافرت، خرید، بیرون رفتن و غیره هزینه کنند. اما بهتر است هزینه های غیر ضروری را کنار بگذارید و به فکر آینده هم باشید.^۵

^۱ <https://www.zamen.co>

^۲ صادقان، "موانع ازدواج و راهکارهای آن ها"، شماره ۱، اردیبهشت ۱۴۰۲.ش

^۳ <https://aminyavaran.com>

^۴ <https://niloofar-abi.ir>

^۵ <https://psychology.avije.org>

نتیجه گیری

این تحقیق با عنوان تاثیر بحران اقتصادی در ازدواج جوانان است. ازدواج از مهمترین نیازها و خواسته های جوانان است که امروزه با تورم روز افزون و متعاقب آن مشکلات اقتصادی و معیشتی به یک معضل بزرگ و گاه آرزوی دست نیافتنی بدل شده است. بررسی های انجام شده درباره موانع ازدواج نشان می دهد که ازدواج یکی از مهم ترین و بنیادی ترین نیازها و اتفاقات برای هر فرد، خانواده و جامعه است. زیرا موفق بودن و ناموفق بودن آن می تواند همه این عوامل را تحت تاثیر قرار بدهد. اما پا گذاشتن به این عرصه مهم نیاز به زمینه سازی ها و مقدمات خاصی دارد که در صورت عدم وجود آن امکان تشکیل خانواده عملاً وجود نخواهد داشت. به طور کلی مسائل اقتصادی نیز مهم ترین موانع ازدواج برای جوانان به حساب می آیند. معضلات اقتصادی بزرگترین عامل عدم تمایل جوانان به ازدواج است.

از رابطه ازدواج و بحران اقتصادی می توان به کاهش تصمیم به ازدواج، مسکن، وسایل زندگی و جهیزیه، هزینه های رفاهی و معیشتی، بیکاری، بالا بودن هزینه تهیه مسکن، گسترش شهرنشینی و تحصیلات و تورم اشاره کرد.

و راهکارهای رفع این بحران عبارتند از: ۱_ تشکیل صندوق قرض الحسنه خانوادگی ۲_ همیاری در هزینه های ازدواج ۳_ چشم پوشی از رسومات ۴_ صرفه جویی کردن

پیشنهادهای تحقیق شامل پیشنهادات کاربردی و پژوهشی است:

پیشنهادهای کاربردی: ۱_ ساخت کلیپ های آموزشی از موانع اقتصادی ازدواج جوانان ۲_ برگزاری کنفرانس در زمینه بحران اقتصادی و راهکار های کاهش این بحران.

پیشنهادهای پژوهشی: ۱_ نوشتن کتاب مجزا و مفصل در زمینه راهکارهای کاهش بحران اقتصادی در ازدواج جوانان ۲_ بررسی آسیب های بحران اقتصادی بر ازدواج جوانان به صورت تفصیلی.

فهرست منابع

*قرآن کریم

کتب فارسی

- ۱_ افروز، غلامعلی، مبانی روان شناختی ازدواج در بستر فرهنگ و ارزش های اسلامی، تهران: دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۸.ش
- ۲_ احمد پناهی، علی، همسر داری، تهران: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ اول، ۱۳۹۴.ش
- ۳_ بهنام، جمشید، جمعیت شناسی عمومی، تهران: انتشارات دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۴.ش
- ۴_ خوشانی، هادی، ازدواج موفق، مشهد: شهیدی بور، چاپ سوم، ۱۳۸۲.ش
- ۵_ خمینی، روح الله، ت حریر الوسیله، نجف الاشرف: دارالکتب العلمیه، چاپ دوم، ۱۳۹۰.ش
- ۶- دهخدا، علی اکبر ، لغت نامه دهخدا، تهران: روزنه، چاپ اول، ۱۳۷۳.ش
- ۷_ عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران: امیر کبیر، چاپ ششم، ۱۳۷۵.ش
- ۸_ قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، چاپ اول، ۱۳۸۳.ش
- ۹_ معین، محمد، فرهنگ فارسی، بی جا: امیر کبیر، چاپ بیست و هفتم، ۱۳۹۱.ش
- ۹۱۰_ _____، فرهنگ معین، قم: زرین، چاپ سوم، ۱۳۸۶.ش
- ۱۱_ محمد اشتهااردی، محمد، ازدواج آسان و شیوه ی همسر داری، قم: موسسه انتشارات نبوی، چاپ اول، ۱۳۷۲.ش
- ۱۲_ نوری، حسین، مستدرک الوسائل، بی جا: آل البیت، چاپ اول، ۱۳۶۹.ش
- ۱۳_ هاشمی شاهرودی، سید محمود، فرهنگ فقه، بی جا: موسسه دائره المعارف فقه اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۲.ش

کتب عربی

۱۴_ مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، بی جا: موسسه الوفاء، چاپ دوم، ۱۴۰۳.ش

مقالات

۱۵_ التجائی، ابراهیم، "تورم نا اطمینانی تورمی پراکندگی نسبی قیمت ها و رشید اقتصادی در ایران"، فصلنامه مطالعات اقتصادی کاربردی در ایران، شماره ۱، ۱۳۹۰.ش

۱۶- صادقیان، حمید، "موانع ازدواج و راهکارهای آن ها"، فصلنامه مطالعات اجتماعی، شماره ۱، اردیبهشت ۱۴۰۲.ش

۱۷_ طیبی نیا، موسی، "میزان تمایل جوانان به ازدواج و شناسایی موانع و مشکلات آن"، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، شماره ۱۶، زمستان ۱۳۹۳.ش

سایت ها

<https://fa.wikishia.net>

<https://www.tejaratefarda.com>

<https://vista.ir>

<https://www.zamen.co>

<https://aminyavaran.com>

<https://niloofar-abi.ir>

<https://fa.m.wikipedia.org>